

Intill Årsta gård

Utredning inför planerad bostadsbyggnation

Arkeologisk utredning

Årsta 1:1
Stockholms stad och kommun
Stockholms län
Södermanland

Lisa Hartzell

Intill Årsta gård

Utredning inför planerad bostadsbyggnation

Arkeologisk utredning

Årsta 1:1
Stockholms stad och kommun
Stockholms län
Södermanland

Lisa Hartzell

Denna rapport har framställts av ett företag
vars miljöledningssystem är certifierat enligt ISO 14001
av Svensk Certifiering Norden AB.

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård
Stora Gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
E-post: info@kmmd.se

© Stiftelsen Kulturmiljövård 2022

Samtliga foton av Lisa Hartzell där inget annat anges.

Omslag: Årsta gårds huvudbyggnad.

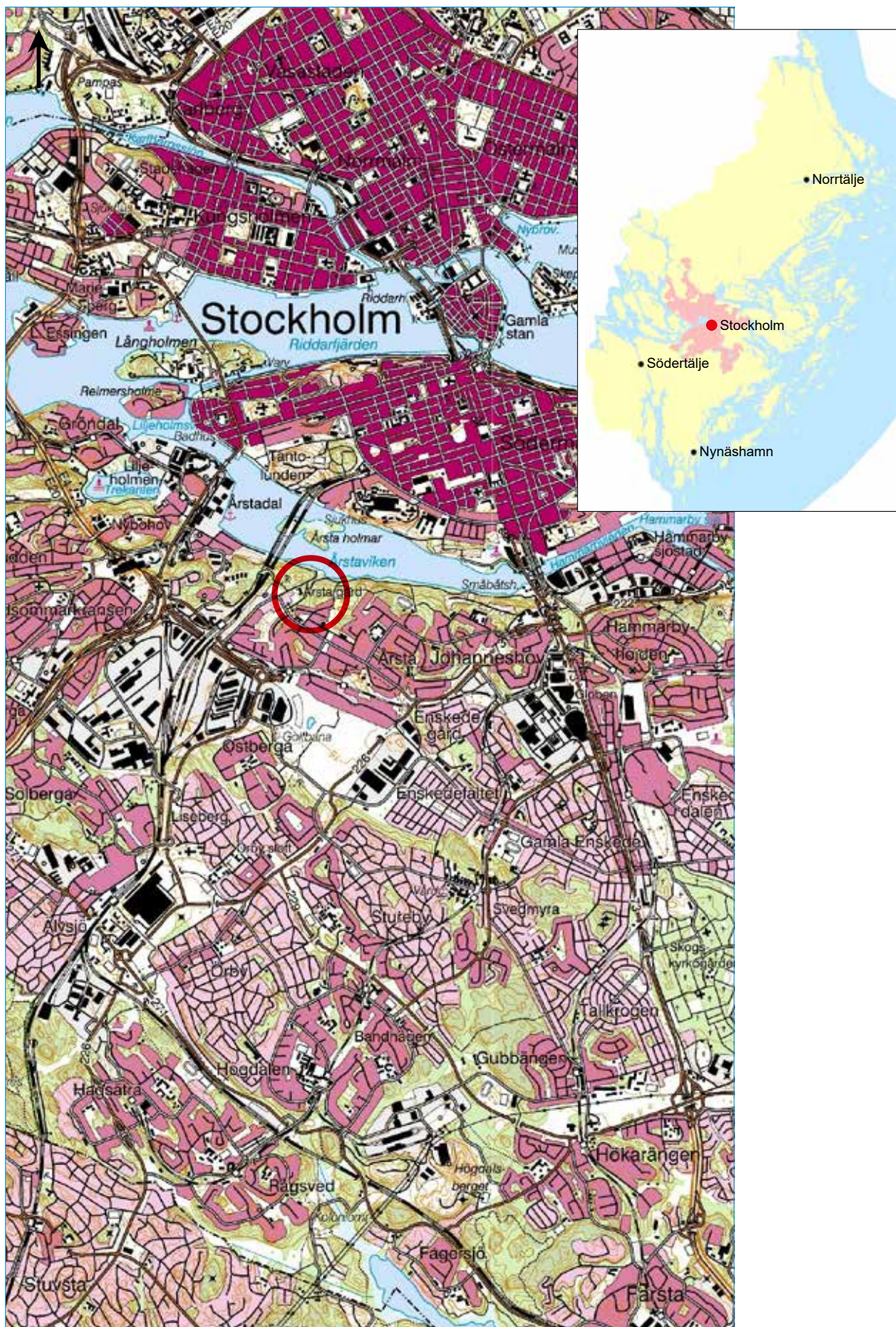
Upphovsrätt, där inget annat anges, enligt Publik Licens 4.0 (CC BY)
<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

Lantmäteriets kartor omfattas inte av ovanstående licensiering.
Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Medgivande 989716.

ISBN 978-91-8041-074-8

Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning.....	5
Topografi och fornlämningsmiljö.....	5
Natur och topografi	5
Fornlämningsmiljö	7
Tidigare undersökningar.....	7
Målsättning	8
Metod och genomförande	8
Resultat	8
Kart- och arkivstudier.....	8
Fältinventering	10
Utredningsgrävning	12
Tolkning och utvärdering	15
Referenser	16
Kart- och arkivmaterial.....	16
Litteratur	16
Tekniska och administrativa uppgifter	17
Bilagor	18
Bilaga 1. Schakttabell	18
Bilaga 2. Anläggningstabell.....	18

Figur 1. Utredningsområdet markerat med en ring. Utdrag ur Terrängkartan. Skala 1:50 000.

Sammanfattning

Stiftelsen Kulturmiljövård (KM) har utfört en arkeologisk utredning inom fastigheten Årsta 1:1 i Årsta, Stockholms kommun och län. Utredningen föranleddes av att Wallenstam Fastigheter 318 AB planerar att bygga bostäder på platsen. Inom utredningsområdet fanns före utredningen en övrig kulturhistorisk lämning (L2013:1707), registrerad som möjlig hög. Utredningen har omfattat kart- och arkivstudier samt fältarbete. Syftet med utredningen var att antikvariskt bedöma den möjliga högen samt att preliminärt avgränsa nyupptäckta fornlämningar inom utredningsområdet.

Vid fältarbetet rensades en del av den möjliga högen, som konstaterades utgöra ett spisorö. Lämningstyp har därför ändrats till lägenhetsbebyggelse. Byggnaden har inte kunnat identifieras på historiska kartor. Den antikvariska bedömningen kvarstår som övrig kulturhistorisk lämning. Fem schakt togs upp med grävmaskin. Inga ytterligare anläggningar påträffades, men delar av området bedöms ha utgjort odlingsmark in på 1900-talet. Fältarbetet utfördes den 26–27 april 2022, efter beslut av Länsstyrelsen i Stockholms län. Wallenstam Fastigheter 318 AB bekostade utredningen.

Inledning

Stiftelsen Kulturmiljövård (KM) har utfört en arkeologisk utredning inom fastigheten Årsta 1:1 i Årsta, Stockholms kommun och län. Utredningen berörde L2013:1707, en övrig kulturhistorisk lämning som före utredningstillfället var registrerad som en möjlig hög. Utredningen omfattade både arkeologisk byrå- och fältinventering samt utredningsgrävning. Fältarbetet genomfördes den 26–27 april 2022. Anledningen till utredningen var att Wallenstam Fastigheter 318 AB planerar att bygga bostäder på platsen. Länsstyrelsen i Stockholms län utsåg KM till undersökare genom direktval (dnr 431-81679-2021). Wallenstam Fastigheter 318 AB bekostade utredningen. Projektledare och rapportförfattare var Lisa Hartzell.

Topografi och fornlämningsmiljö

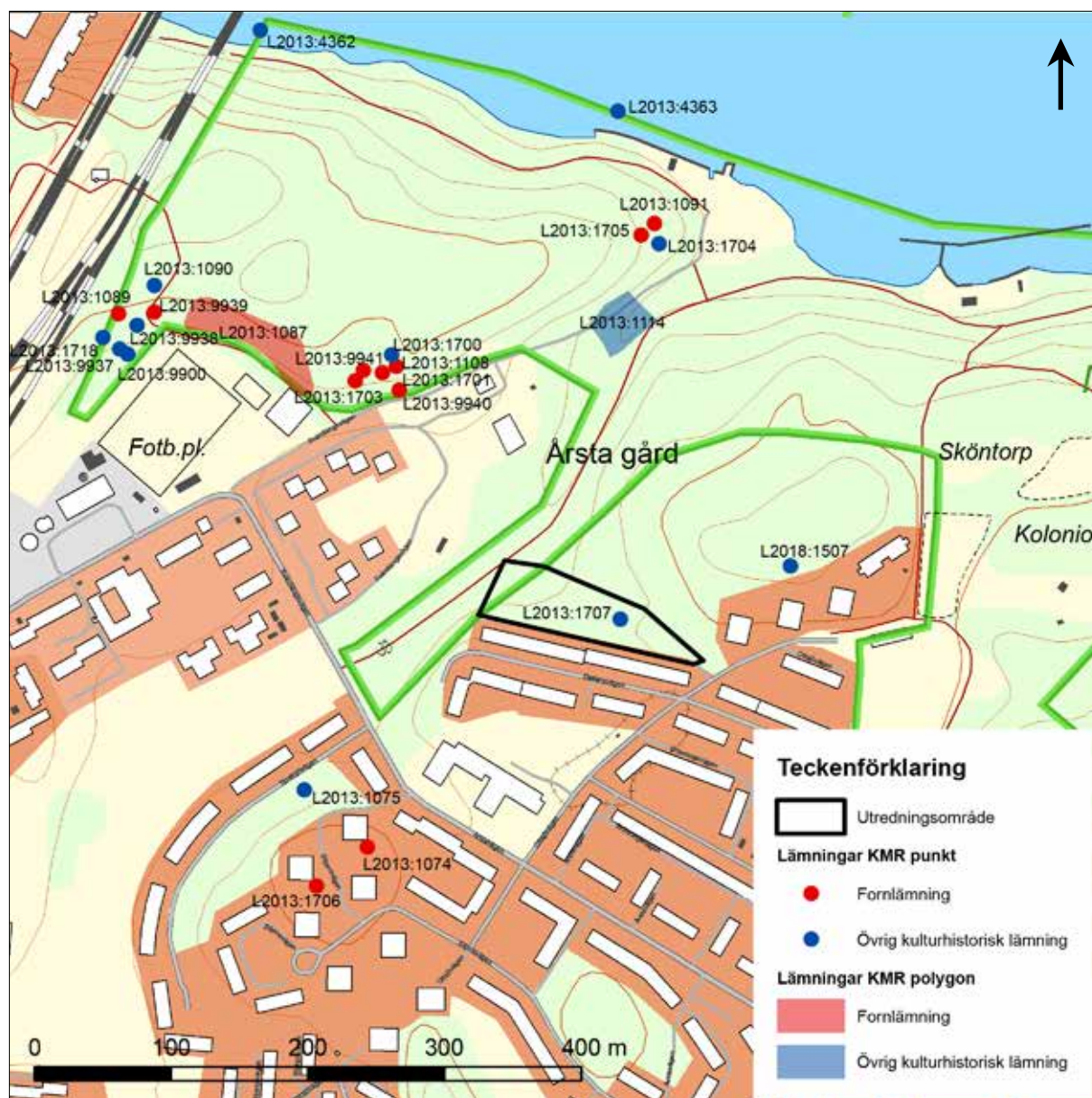
Natur och topografi

Utredningsområdet är 5 420 m² stort och beläget i delvis kuperad terräng, huvudsakligen bevuxen med ädellövskog, i utkanten av Årtaskogen. Området sluttar från cirka 21 meter över havet i öster till cirka 13 meter över havet i väster. I söder ansluter området direkt till befintlig bebyggelse i form av trevånings flerbostadshus från 1940-talet på Dellensvägen. Marken sluttar kraftigt från den asfalterade parkeringsytan bakom bostadshusen och ned mot utredningsområdet.

Den östligaste delen av utredningsområdet utgörs av en plan gräsmatta (figur 5). Väster om denna vidtar lövskogen, delvis bestående av sly och snår, delvis av kraftiga ädellövträd. En bergknalle med sin högsta punkt 21 meter över havet och delvis med berg i dagen finns inom denna del av området (figur 6). I områdets centrala och västra delar är marken plan, längst i väster sluttande åt väster, och bevuxen med gles lövskog, som vid tiden för fältarbetet delvis var avverkad (figur 7). Dessa delar utgörs av tidigare ängs- eller odlingsmark i sluttningen mot en bäckravin, som löper ut i Årstaviken cirka 300 meter norrut. I norr avgränsas området av en grusad gångstig som förbinder Ottsjövägen med gång- och cykelvägen utmed bäckravinens förbi Årsta gård. Av bland annat kartan *Stockholms stad med omnejd i 12 blad* från 1917–1934 framgår att denna gångstig har haft samma sträckning sedan åtminstone början av 1900-talet (figur 11).

En mindre del av utredningsområdet i nordväst ingår i naturreservatet Årstaskogen och Årsta holmar. Årstaskogen, som breder ut sig i öst–västlig riktning huvudsakligen norr om utredningsområdet, präglas av sina höga bergspartier med smala sprickdalar och branta sluttningar ner mot Årstaviken i norr. I Årstaskogen finns bland annat ett flertal flitigt använda promenadstråk, koloniträdgårdar och båtklubbar vid Årstaviken. Söder om utredningsområdet fortsätter Årstas bebyggelse av huvudsakligen flerbostadshus från 1940- och 1950-talet, med insprängda parker och grönområden. De norra delarna av stadsdelen Årsta är i stor utsträckning belägna på bergknallar upp till 30 meter över havet eller mer, medan de södra delarna ligger på lerjord som breder ut sig vidare mot Årstafältet längre söderut och Enskede i sydöst. Omkring 500 meter åt väster skärs bebyggelsen av järnvägsspår för fjärr- och pendeltåg, och cirka 600 meter åt söder löper stadsmotorvägen Södra länken samt Tvärbanans spårväg.

Vid tiden för fältarbetet pågick även anläggningsarbete på gångstigen direkt norr om utredningsområdet.

Figur 2. Utredningsområdet tillsammans med kulturhistoriska lämningar ur Kulturmiljöregistret (KMR). Utdrag ur Fastighetskartan. Skala 1:5 000.

Fornlämningsmiljö

Området omges av fornlämningar och andra kulturhistoriska spår från olika tider. Inom utredningsområdet ligger en övrig kulturhistorisk lämning (L2013:1707), före denna utredning registrerad som en möjlig hög. Inom cirka 300 meters radie finns ett gravfält (L2013:1087) och tre grupper av sammanlagt ett tiotal högar och stensättningar, som sannolikt kan dateras till yngre järnålder. Två fartyglämningar finns också registrerade nära Årstavikens södra strand, cirka 350 respektive 450 meter nordväst om utredningsområdet (figur 2).

Strax nordväst om utredningsområdet och på andra sidan bäckravinen ligger Årsta gård, som i stor utsträckning har präglat den historiska kulturmiljön i närområdet. Årsta gårds huvudbyggnad härstammar från 1600-talet och har en medeltida källare. Gården har anor tillbaka till vikingatid då en djup vik skar in mot platsen från nuvarande Årstaviken.

Ytterligare lämningar i närområdet utgörs av en lägenhetsbebyggelse (L2018:1507) och ett område med kvarnlämningar (L2013:1114), som båda legat under Årsta gård. En kvarn i Årsta omtalas redan 1436 och är utmärkt på kartor från 1600-talet, men det är inte känt om den legat på samma plats (Janzon & Rahmqvist 2002:90). De synliga lämningarna härrör från den kvarn, med tillhörande husgrund från mjölnarbostaden samt fördämningsvallar, som stod kvar på platsen in på 1930-talet. Lägenhetsbebyggelsen utgör lämningar efter torpet Skogsborg, som tillhörde Årsta gård cirka 1899–1940 och revs när punkthusen vid Ottsjövägen uppfördes (Hofling m.fl. 2017:14).

Sammantaget präglas fornlämningsbilden både av ett järnålderslandskap med en gård med gravar och gravfält placerade på höjderna intill, samt spår från historisk tid i form av den befintliga Årsta gård med kvarn- och torplämningar i närheten. Flerbostadshusen söder och öster om utredningsområdet utgör en del av 1940-talets stadsplanering i Årsta, som delvis har höga kulturhistoriska värden (Hedlund m.fl. 2021).

Tidigare undersökningar

Inför bildandet av naturreservatet Årstaskogen och Årsta holmar 2018 genomförde Stadsmuseet i Stockholm 2017 en fältinventering av det område som föreslagits som naturreservat. Huvuddelen av det nu aktuella utredningsområdet ligger utanför men i nära anslutning till naturreservatet. Inventeringen omfattade en beskrivning av kulturlandskapet, besiktning av fornlämningar och kulturhistoriska lämningar samt eftersökning av oregistrerade lämningar. Inga nya lämningar påträffades inom det nu aktuella utredningsområdet (Hofling m.fl. 2017).

Inför det nu aktuella byggprojektet gjorde Tyréns 2021 en kulturmiljöutredning, som omfattar områdets fornlämningsmiljö, bebyggelsehistoria och naturmiljö. Inga markgrepp gjordes vid utredningen (Hedlund m.fl. 2021).

Målsättning

Syftet med den arkeologiska utredningen var att ta reda på om fornlämningar berörs av ett planerat arbetsföretag. Den möjliga lämningen L2013:1707 (hög) skulle bedömas antikvariskt, men även det övriga området skulle inventeras. Vid behov skulle eventuella osäkra nypåträffade lämningar utredningsgrävas för att preliminärt avgränsas inom utredningsområdet.

Metod och genomförande

Arbetet inleddes med kart- och arkivstudier över digitalt tillgängliga kartor och arkivhandlingar samt relevant litteratur. Kartor över Årsta studerades i Lantmäteriets historiska karttjänst samt i Stockholms stads tjänst Stockholmskällan. Kulturmiljöregistret (KMR), Ortnamnsregistret och Statens historiska museums digitala samlingar kontrollerades. Dessutom studerades arkivhandlingar vid Antikvarisk-topografiska arkivet (ATA).

Fältarbetet inleddes med inventering och kartering av hela undersökningsområdet, varvid den möjliga högen samt topografiska objekt inom och intill utredningsområdet mättes in med RTK-GPS och fotograferades. I samband med inventeringen planerades även det fortsatta fältarbetet.

Därefter genomfördes utredningsgrävning av L2013:1707 och möjliga lägen för andra lämningar. Fem schakt togs upp med grävmaskin, fördelade över olika topografiska lägen inom utredningsområdet. Schakten placerades där det var möjligt att komma fram med grävmaskin med hänsyn till träd och täta buskage, med avsikt att minimera påverkan på naturvärden. Ett handgrävt schakt togs upp inom L2013:1707, som rensades för hand.

I utredningsområdets östra del utgjordes marken av gräsmatta och bedömdes därför vara påverkad av tidigare anläggningsarbeten. Från Dellensvägens bostadshus och parkeringsyta fanns en brant sluttning som var anlagd med sprängsten och andra fyllnadsmassor. Inga markingrepp gjordes därför inom dessa delar av området. Sprängsten låg även spridd på marken på flera platser inom utredningsområdet.

Schakt och påträffade lämningar dokumenterades genom inmätning med RTK-GPS, foto och beskrivning. Precisionen hos mätningarna varierade mellan under 0,05 meter i den öppna terrängen i områdets östra och södra delar, till omkring 1 meter eller mer i de skogbevuxna centrala, norra och västra delarna.

Resultat

Kart- och arkivstudier

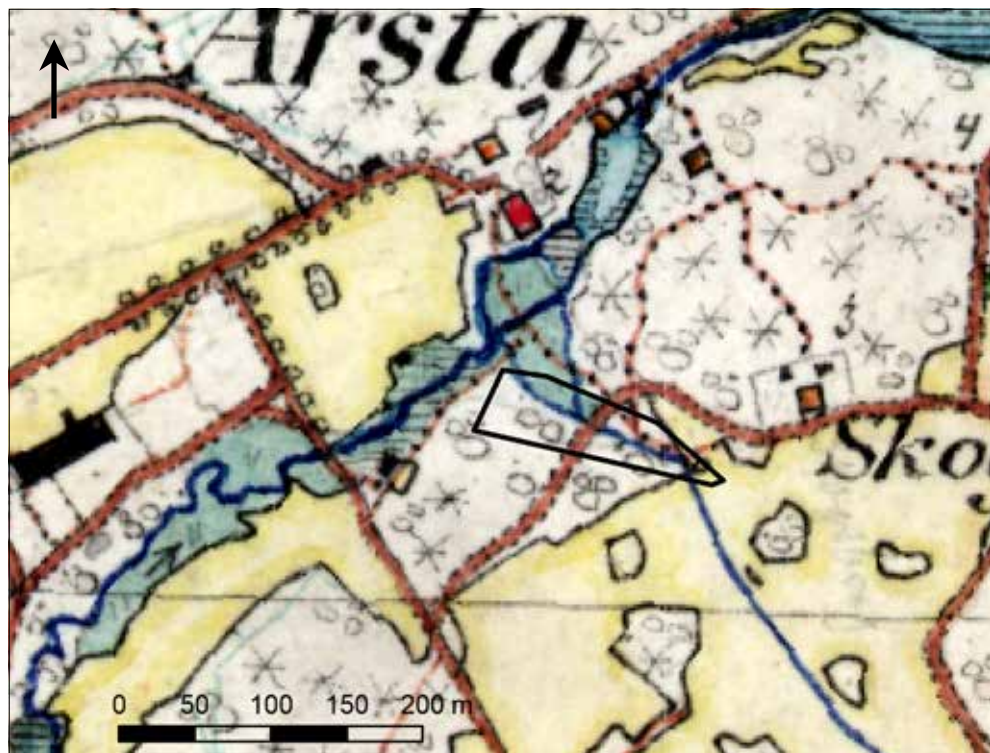
Utredningsområdet har ingått i Årsta gårds ägor. *Arusboavik* nämns 1305 i en skrivelse från dominikanklostret i Sigtuna. *Arusboar* betyder ”de som bor i byn Arus”, där *arus* eller *aros* betyder åmykning och syftar på platsen där Årstabäcken, tidigare Valla å, rinner ut i Årstaviken (Stahre & Westlund 2005:497). Byn *Arus* omnämns i en förteckning över prebenden vid Uppsala domkyrka 1344. Prebendet hade instiftats av hertig Valdemar som donerade jord ”i byn Arus intill Stockholm i Vantörs socken”. Namnet *Årsta* finns belagt första gången 1443. Genom ett ägobyte med domkapitlet på 1430-talet kom gården åter i privat ägo när Hans Kröpelin, hövitsman på Stockholms slott, blev ägare till Årsta.

Genom gifte kom sedan Årsta i ätten Oxenstiernas ägo, där den blev kvar i över 150 år. Årsta var under denna tid centrum i ett stort godscomplex med underlydande egendomar från Älgö i öster till Hägersten i väster. Hans Kröpelin d.y. (Oxenstierna) hävdade 1487 att hans ägor sträckte sig fram till Söderport på Södermalm (Janzon & Ramqvist 2002:89ff). Under en period på 1600-talet ägdes Årsta av Jacob De la Gardie och Ebba Brahe. Den så kallade Årstafrun, Märta Helena Reenstierna, var hustru till ryttmästare Christian Henrik von Schnell som köpte Årsta 1771. I sina dagböcker skildrade hon livet i Årsta under åren 1793–1839 (Ekerö Eriksson 2010:8ff).

Figur 3. Årsta gård med omgivningar på "Charta öfver Sätessgårdarne Årsta och Zachrisberg" från 1748–1749, med utredningsområdet markerat. Skala 1:5 000.

Figur 4. Årsta gård med omgivningar på häradsekonomska kartan från 1901–1906, med utredningsområdet markerat. Skala 1:5 000.

Gravfältet och de närmaste gravarna har en tydlig rumslik relation till gården, vilket talar för att de utgjort Årstas gårdsgravfält och att gårdsläget har varit detsamma sedan åtminstone yngre järnålder (Hofling m.fl. 2017:16).

Namnet Årsta finns markerat på kartor från 1600-talet, men först på en karta från 1748–1749 finns gårdens geografiska förhållanden utritade med en närmast rektangulär ”Trädgård”, ”Ladugård” och en ”Qwarn” vid Årstabäcken (figur 3). Områdena utanför trädgården är dock mindre detaljerat återgivna. Utredningsområdet ligger huvudsakligen inom de inhägnade inägorna söder om gården. Det bergiga området i nordväst betecknas som ”Bergländig Beteshage” och den övriga Årstaskogen i nordöst som ”Bergländig mark med små Tall och Gran skog”.

Även på Topografiska corpsens karta *Trakten omkring Stockholm i 9 blad* från 1861 är Årstas trädgårdar detaljerat återgivna. Utanför trädgården är kartan mindre detaljerad och visar huvudsakligen åkermark inom utredningsområdet (figur 10).

På häradsekonomiska kartan från 1901–1906 syns diken och vägar som genomkorsar utredningsområdet, som huvudsakligen tycks bestå av skogsmark (figur 4).

På kartan *Stockholm stad med omnejd i 12 blad* från 1917–1934 finns åter Årstas trädgård och parkmiljö detaljerat återgivna, liksom vägar och diken. Utredningsområdet består huvudsakligen av skogsmark, men gränsar till större ytor av åkermark i öster (figur 11).

Inget som berörde det aktuella utredningsområdet framkom vid arkivstudierna på ATA eller i Historiska museets samlingar.

Fältinventering

Området inventerades senast 1981 och då beskrevs den möjliga högen L2013:1707 som ”Hög, ca 4 m diam och ca 0,4 m h. Beväxt med ett lövträd. Går ej att urskilja eller särskilja bland flera flacka förhöjningar på den lilla bergryggen. Tätt beväxt med lövsly och slånbar. Ca 12 m SV om gångväg och ca 12 m Ö om gammal odling” (KMR). Det beskrivna läget, på en bergrygg med tät sly och slånbar, tolkades vid det aktuella inventeringstillfället ligga cirka 15 meter östsydöst om den punkt där lämningen var registrerad. Ingen synlig lämning kunde dock iakttas på denna plats eller i närheten av den. Punkten där lämningen var registrerad var belägen på berg i dagen. Däremot identifierades en lämning av liknande storlek cirka 35 meter åt västnordväst, i den centrala, flacka delen av området.

I den centrala delen av området fanns även två äldre diken. Diket A274 löpte i nord-sydlig riktning, var 35 meter långt, 2 meter brett och 0,5 meter djupt. A310 gick i nordöst-sydvästlig riktning, var 30 meter långt, 1,5 meter brett och 0,3 meter djupt.

Efter fältinventeringen bedömdes utredningsgrävning vara motiverad dels på den plats där den möjliga högen identifierades i terrängen, dels på den lilla bergryggen där högen var registrerad. Det bedömdes även lämpligt att ta upp enstaka utredningsschakt i den plana marken i de centrala och västra delarna av området, med syfte att identifiera eventuella spår efter äldre tiders odling eller möjliga boplatsanläggningar.

Figur 5. Vy över den östra delen av utredningsområdet, beväxna med gräsmatta. Till vänster ses husen på Dellensvägen och till höger gångstigen. Foto från öster.

Figur 6. Vy över parti med berg i dagen i områdets östra del. Foto från sydväst.

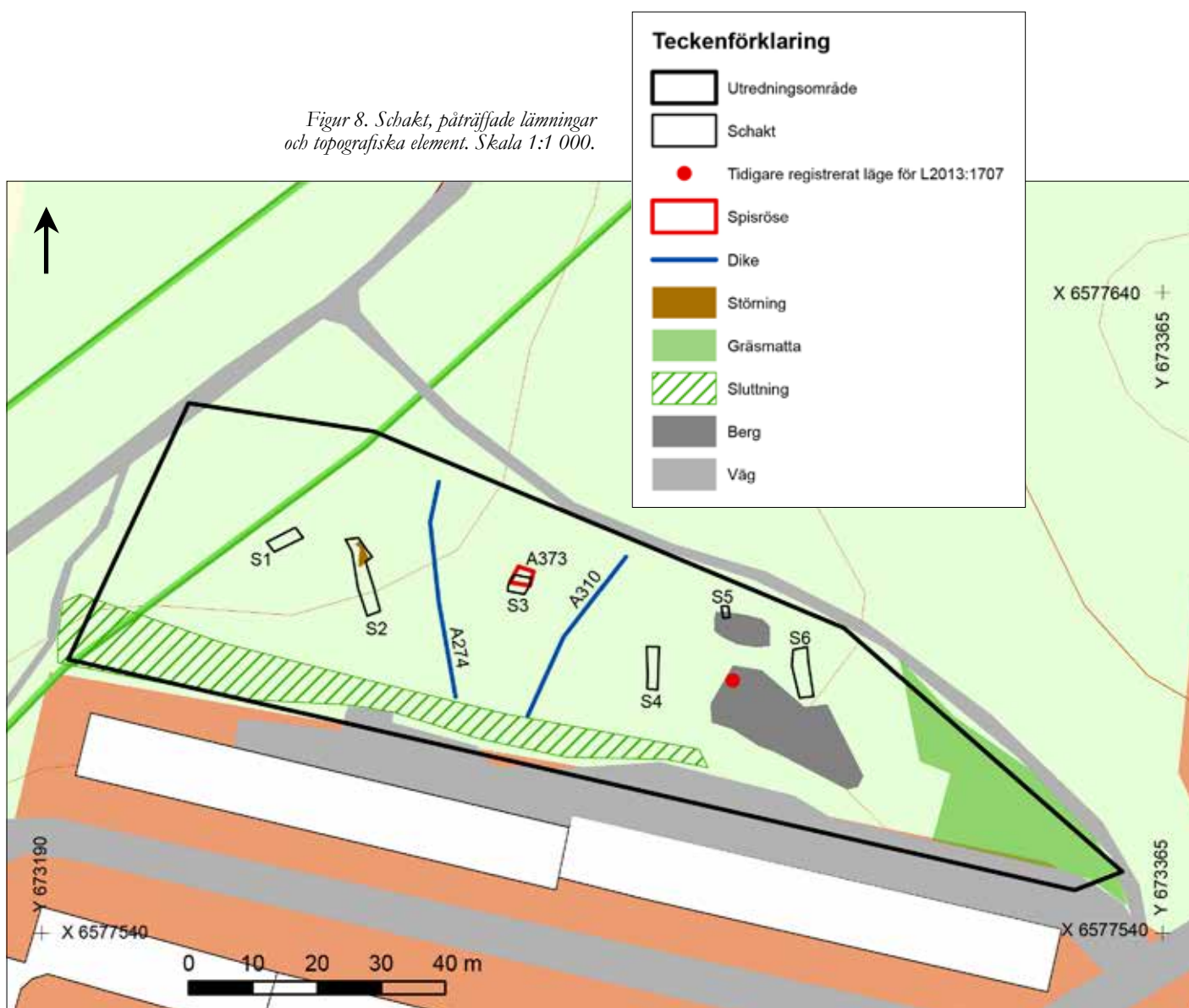
Figur 7. Vy över de centrala delarna av utredningsområdet, beväxna med gles lövskog som delvis har avverkats. Diket A310 och spisröset A373 kan anas till böger i bild. I bakgrunden till vänster syns husen på Dellensvägen. Foto från nordöst.

Utredningsgrävning

Sex schakt togs upp inom området, varav fem med grävmaskin (figur 8). Tre schakt (S1, S2 och S4) placerades i den flacka marken i de centrala och västra delarna av området. Dessa schakt innehöll 0,20–0,35 meter tjock kulturpåverkad lera, vilket tolkas som ett resultat av att marken har odlats under historisk tid. I S2 påträffades en ansamling av 0,05–0,50 meter stora stenar samt tegel. Stensamlingen saknade tydlig form och bedömdes utgöra en störning. Inga anläggningar eller fynd påträffades i schakten.

Ett handgrävt schakt (S3) togs upp i den lämning som identifierats vid inventeringen. Före undersökning syntes tegelstenar i ytan och vid sondning påträffades ytterligare tegel på cirka 0,20 meters djup. Efter rensning konstaterades lämningen utgöras av ett spisröse (A373), cirka 2,5 × 2,0 meter stort och 0,4 meter högt (figur 9). Spisröset bestod av tegelstenar och eldpåverkad natursten. Flera tegelstenar var intakta och i ursprungligt läge. Ett flertal naturstenar låg ovanpå spisröset och kan utgöra odlingssten som har placerats där efter byggnadens brukningstid. Vid rensningen gjordes enstaka fynd av spik, planglas och buteljglas, vilka återdeponerades. Cirka 2 meter sydväst om spisröset noterades flera stenar på rad, möjligen en del av byggnadens stensyll.

Figur 8. Schakt, påträffade lämningar och topografiska element. Skala 1:1 000.

Figur 9. Spisröset A373 efter rensning på dess södra sida. Foto Reidar Magnusson från söder.

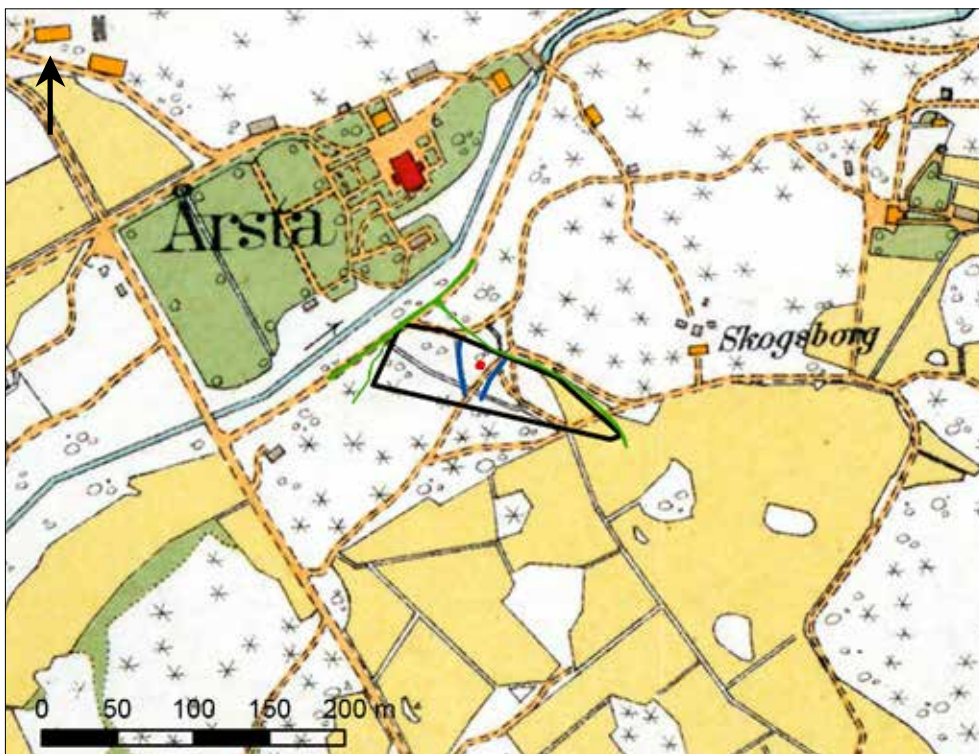
De historiska kartorna har studerats för att eventuellt kunna identifiera byggnaden som spisröset hört till. Både på 1748–1749 och 1861 års kartor finns en byggnad markerad strax sydsydöst om Årsta gårds huvudbyggnad och sydöst om bäcken. På kartan från 1748–1749 tycks denna byggnad ligga i trädgården. När kartan rektifierats hamnar byggnaden dock utanför utredningsområdet och cirka 40 meter från spisrösets läge (figur 10). De båda historiska kartorna stämmer väl överens med varandra i detta avseende, liksom i utbredningen hos bergknallen direkt nordöst om utredningsområdet.

De påträffade diken och gångvägens sträckning stämmer mycket bra med diken och vägar som finns utritade på 1917–1934 års karta (figur 11) och syns även på 1901–1906 års karta (figur 4). Det framgår också att den nuvarande gräsmattan i utredningsområdets östra del har föregåtts av åkermark inom samma yta. Ingen byggnad fanns enligt kartmaterialet kvar inom utredningsområdet i början av 1900-talet.

Två schakt (S5 och S6) togs upp med grävmaskin i den högre marken intill berg i dagen inom områdets östra del. På grund av tät växtlighet var det dock inte möjligt att nå fram med grävmaskin till det läge för L2013:1707 som beskrivits i KMR. I S5 påträffades genast berg, varför schaktningen avbröts. I S6 fanns berg i dagen i schaktets södra ände, i övrigt framkom undergrund av siltig lera. Tegel påträffades i matjorden. Inga anläggningar påträffades.

Figur 10. Spisröse (rött), diken (blått) och gångväg (grönt) markerade på Topografiska corpsens karta från 1861. Skala 1:5 000.

Figur 11. Spisröse (rött), diken (blått) och gångväg (grönt) markerade på kartan "Stockholms stad med omnejd i 12 blad" från 1917-1934. Skala 1:5 000.

Tolkning och utvärdering

Lämningen L2013:1707, tidigare registrerad som möjlig hög, kunde inte återfinnas på den plats i terrängen där den var registrerad, ej heller på den plats som beskrevs i KMR. Däremot påträffades en lämning av liknande storlek cirka 35 meter därifrån, som befanns vara ett spisröse. Då det inte var möjligt att schakta inom alla delar av den lilla bergrygg där den möjliga högen var registrerad går det inte att utesluta att lämningar finns där. Det påträffade spisröset framträdde dock så tydligt i terrängen att det bedöms vara samma lämning som tidigare registrerats som en möjlig hög, trots att det topografiska läget skiljer sig från det som tidigare beskrivits. Även i Tyréns kulturmiljöutredning befanns lämningen ligga där spisröset nu har mätts in (Hedlund m.fl. 2021:9, 18f). Lämningstyp för L2013:1707 har således ändrats till lägenhetsbebyggelse i KMR. Även lämningens position har korrigerats.

Spisröset kunde inte säkert kopplas till någon byggnad som syns i det historiska kartmaterialet. Både på kartan över Årsta och Zachrisberg från 1748–1749 och på Topografiska corpsens karta från 1861 finns en byggnad utritad cirka 40 meter från platsen där spisröset hittades och i ett liknande topografiskt läge. Då dessa två kartor stämmer väl överens med varandra i fråga om byggnadens läge bedöms de vara tillförlitliga och byggnaden på kartorna är sannolikt inte den vars spisröse har påträffats. Då det inte går att visa att byggnaden tillkommit före 1850 kvarstår den antikvariska bedömningen som övrig kulturhistorisk lämning.

Under fältarbetet visade flera boende i närområdet intresse för den arkeologiska utredningen, kopplat till ett stort engagemang i närmiljön.

Referenser

Kart- och arkivmaterial

Riket allmänna kartverks arkiv

Häradsekonomska kartan 1901–1906. J112-75-19. Brännkyrka 75-19.

Riksarkivet

Charta öfver Sätessgårdarne Årsta och Zachrisberg ... afmått åren 1748 och 1749. LMV A12:112.

Stockholms stadsarkivs kartsamling

Trakten omkring Stockholm i 9 blad. V. Mellersta bladet. Utgiven av Topografiska Corpsen 1861, översedd 1891–1893. NS 442. SE/SSA/0234/J 4 B:5.

Stockholms stad med omnejd i 12 blad. Kartblad Enskede. Upprättad 1917–1934. Tryckår 1928. NS 442. SE/SSA/0234/J 4 B:8.

Kulturmiljöregistret (KMR)

<http://www.raa.se/fornsok/>

Litteratur

Ekerö Eriksson, K. 2010. *Årstafruns dolda dagböcker*. Stockholm.

Hedlund, J., Skanser, L. & Lindeberg, S. 2021. *Förtätning vid Ottjövägen*. Kulturmiljöutredning. Tyréns.

Hofling, D., Söderlund, K. & Andersson, L. 2017. *Årstaskogen och Årsta holmar. Inför reservatsbildning*. Brännkyrka socken. Stockholm stad. Kulturhistorisk inventering. Stadsmuseet rapporterar 122. Stockholm stad.

Janzon, K. & Rahmqvist, S. 2002. *Det medeltida Sverige. Band 2. Södermanland 1. Tören, Svartlösa, Sotholm*. Stockholm.

Stahre, N. G. & Westlund, B. 2005. *Stockholms gatunamn*. Stockholm.

Tekniska och administrativa uppgifter

<i>Stiftelsen Kulturmiljövård projektnr:</i>	KM22020
<i>Länsstyrelsen dnr, beslutsdatum:</i>	431-81679-2021, 2022-03-10
<i>Kulturmiljöregistret, uppdragsnr:</i>	202200293
<i>Typ av undersökning:</i>	Arkeologisk utredning
<i>Undersökningsperiod:</i>	26–27 april 2022
<i>Personal:</i>	Lisa Hartzell (projektledare) Reidar Magnusson
<i>Landskap:</i>	Södermanland
<i>Län:</i>	Stockholm
<i>Kommun:</i>	Stockholm
<i>Socken:</i>	Stockholms stad
<i>Fastighet:</i>	Årsta 1:1
<i>Fornlämning:</i>	–
<i>Koordinatsystem:</i>	Sweref 99 TM
<i>Koordinater:</i>	Y673194/X6577546–Y673359/X6577623
<i>Höjdsystem:</i>	RH 2000
<i>Inmätningssmetod:</i>	RTK-GPS
<i>Dokumentationshandlingar:</i>	Inga dokumentationshandlingar utöver denna rapport.
<i>Fynd:</i>	Inga fynd påträffades.

Bilaga 1. Schakttabell

Schakt	Längd (m)	Bredd (m)	Djup (m)	Beskrivning
1	5	1,5	0,30	Matjordens tjocklek ca 0,05 m. Därunder kulturpåverkad ljusbrun lera, 0,20–0,25 m tjock. Undergrund av brunrå lera. Inga anläggningar.
2	12	1,5	0,30–0,50	Matjordens tjocklek ca 0,05 m. Därunder ljusbrun kulturpåverkad lera, ca 0,30 m tjock. Undergrund av grå lera. I N delen förekom tegel i matjorden. I N delen av det kulturpåverkade lagret påträffades en ansamling av 0,05–0,50 m stora stenar samt tegel, vilket tolkades som en störning. Inga anläggningar.
3	2,7	2,7	0,15	Handgrävt schakt i spisiröse A373. Vegetationslager ca 0,05 m.
4	6	2	0,50	Matjordens tjocklek 0,1 m. Därunder ljusbrun kulturpåverkad lera, ca 0,35 m tjock. Undergrund av grå lera. Inga anläggningar.
5	1,5	1	0,10	0,05–0,10 m vegetationsskikt, därunder berg. Inga anläggningar.
6	8	2	0,20	Matjordens tjocklek 0,05–0,20 m. Tegelstenar förekom i matjorden. Undergrund av ljusbrun siltig lera, i S berg i dagen. Inga anläggningar.

Bilaga 2. Anläggningstabell

Anl nr	Anl typ	Längd (m)	Bredd (m)	Djup (m)	Undersökt	Beskrivning
274	Dike	35	2	0,5	Nej	–
310	Dike	30	1,5	0,3	Nej	–
373	Spisiröse	2,5	2	0,4	Nej	Spisiröse, innehållande tegel och eldpåverkad natursten. Flera tegelstenar intakta och i ursprungligt läge. Ca 2 m SV om spisiröset fanns stenar på rad, möjligen del av husets stensyll. Ett flertal naturstenar placerade ovanpå spisiröset. Fynd av spik, planglas och buteljglas.